

AKUTT MEDISIN TIL DET UFØDTE BARN

Seksjonsoverlege dr.med
Jakob Nakling
Sykehuset Innlandet
Lillehammer

Introduksjon

- Trauma i svangerskapet er sjelden
- Omkring 6% - 7% erfarer fysisk traume under svangerskapet

Den gravide og traumer

- 4 grupper
- Skade på kvinne som ikke vet at hun er gravid
  - Gravitet av kvinnelige traumepasienter
  - Rtg undersøkelser tidlig i svangerskap kan ha teratogen effekt
- Skade på gravid med svangerskap < 24 uker
  - Resuscitering er rettet primært mot mor fordi foster ikke er levedyktig
- Skade på gravid med svangerskap > 24 uker
  - To pasienter
- Gravide som er perimortem
  - Tidlig keisersnitt kan bedre resuscitering og redde foster

Anatomi og fysiologi

- Uterus
  - Vokser! Intraabdominalt organ fra 12 uker, ved umbilicus ved 20 uker og ved uke 36 ved costalbuen
- Uterusveggen er relativt tynn, (tidligere sectio) og placenta er relativt uelastisk slik at løsning kan skje selv ved mindre traumer.
- Hodetraume ved bekken skader (bilbelte)

Anatomi og fysiologi

- Ved slutten av svangerskapet kan mye av gastrointestinal tractus ligge ovenfor uterus
- Diafragma kan være forskjøvet opptil 4 cm oppover
- Rtg
  - bekkenet se annerledes ut enn normalt på grunn av diastase mellom bekkenbenene.
  - Thoraks strukturer (hjerte og mediastium) kan se breddeforøket ut

Anatomi og fysiologi

- Fysiologiske endringer
  - Pulsfrekvens øker 10-15 slag pr minutt
  - BT senkning 5- 15 mmHg, starter i andre trimester
- Men obs!
  - tachycardie og/hypotensjon hos gravid traume pasient skal ikke tolkes som bare forårsaket av graviditet i første rekke.

Anatomi og fysiologi

- Plasma volum
  - RBC volume øker med 20% - 30%
  - Plasmavolum øker med 50%
  - Lavere hematokrit, i uke 32-34 er hematokrit på 31% - 34% normalt
- Cardiac output øker fra andre trimester
  - Økt oksygen behov
  - Voksende foster fører til økt uterin blodstrøm som kan stå for 20% av cardiac output

Anatomi og fysiologi

- Cardiovasculære system er nøye regulert og meget følsomt for blant annet katecholaminer og endringer i maternelt intravaskulært volum
  - Maternell blødning kan bli kompensert ved redusert uterin flow, slik at en maternell hypovolemi kan først bli manifestert ved føtal distress (CTG) enn ved maternell hypotensjon eller tachycardi

Anatomi og fysiologi

- Den gravide og posisjon er vel kjent
  - Økende størrelse på uterus, økende trykk på vena cava inferior.
  - Kan føre til hypotensjon, opptil 30% fall i cardiac output
  - Venstre sideleie 10% kan dette unngås, men det kan være et problem ved mistanke om ryggskade
    - Mekanisk dytte uterus, tilte ryggsplaten 15 grader

Anatomi og fysiologi

- Respiratoriske forandringer er primært relatert til øket respirasjonsfrekvens
  - p CO₂ verdier på 30 mmHg arterielt er normalt
  - Kompensatorisk alkalose er ofte sett hos gravide
- Nedsatt tarmmotilitet og nedsatt tonus i øsofagus sfinkter gjør risiko for aspirasjon større
- Hypofysen er 30% større hos gravide og mer følsom for hypotensjon (sjokk).
- Nevrologiske endringer (hodeskader) fortjener nøye overvåking da de kan tolkes som forårsaket av preeklampsi

Vurdering og resuscitering

- Penetrerende traumer
  - Behandles som hos ikke gravide
  - Fosteret kan være uskadet ved abdominal skader, avhengig av svangerskapslengden.
  - Skader lavere enn fjerde intercostalrom eller tuppen av scapula; Obs abdominskader (diafragma høyde)
  - Indikasjon for laparotomi er som for ikke gravide (ustabil hemodynamisk og pågående behov for resuscitering)
    - Laparotomi ofte godt tolerert. Bedre å få avkrefret/bekreftet diagnose

Vurdering og resuscitering

- Stump traume
  - Retningslinjer som for ikke gravide
    - Maternell død gir føtal død
    - 80% føtal død hvis maternelt sjokk
  - Hovedfokus, resuscitering er hos mor
  - Føtal vurdering og monitorering av foster med vurdering om forløsning

Vurdering og resuscitering

- Den gravide traume pasient er som andre traume pasienter dog OBS!
  - Luftveier, pass spesielt på risikoen for aspirasjon
  - Markert behov for oksygen og føtal risiko for nedsatt oksygen skal alle gravide traumepasienter ha oksygen
  - Ved thoraksdren: innlegges en eller to intercostal bredder høyere enn vanlig (diafragma er forskjøvet)

Vurdering og resuscitering

- Obs vena cava kompresjon
- Utelukke ryggskade, pasienten legges i v.sideleie
- Obs føtalt distress, kan være første tegn på maternell blødning
- Føtal vurdering
  - Svangerskapslengde, vannavgang
  - CTG

Vurdering og resuscitering

- Koagulasjonsstatus
  - DIC? Placentaløsning?
- Obs Rhesus testing av alle traumepasienter
- Rtg undersøkelser
  - Organogenesis (2-7 uker) høyest risiko for teratogenese
  - Senere i svangerskapet kan det være risiko for veksthemming
- Dog er dette doserelatert! (5-10rad, 50-100 mGy)
  - Rtg bekken 0,2 mGy
  - Rtg undersøkelse utføres hvis nødvendig, (skjerming av foster)

Vurdering og resuscitering

- Bruk av ultralyd
  - Evaluering av foster
  - Evaluering av abdominal blødning (vaginal ultralyd)
    - Opptil 50% av placentaløsninger blir ikke diagnostisert

Spesifikt for gravide traumepasienter

- Bør vurderes av gynekolog
  - Gynekologisk undersøkelse
    - Skade av skjedevegg, vannavgang
- Uterine kontraksjoner er vanlig ved traumer
  - Innlegges og overvåkes et døgn
  - Unngå prematur fødsel

Placentaløsning (abruptio placenta)

- Nummer 2 årsak til føtal død hos traumepasienter
  - Varierer mellom 6% og 60% i litteraturen
  - Opptil 5 % ved tilsynelatende små traumer og 50% ved alvorlige skader
  - Symptomer: smerter, øm uterus, rier og blødning.
    - Symptomene kan mangle helt
  - Overvåking minst 24 timer

Uterusruptur

- Sjelden. Opptrer oftest ved tidligere keisersnitt
  - Direkte traume
  - 10% maternell mortalitet, 99% føtal mortalitet

Keisersnitt

- Vurdering ved svangerskap over 24 uker
- Individuell vurdering
- Perimortem status hos mor

Forebygging

- **BILBELTE!**
  - Graviditetsbelte holder hoftebelte nede ved hoftekammen
- Mishandling
  - 10% til 15% er utsatt for vold
    - Vanskelig å avdekke.

